

Contact met gescheiden ouders

José van Loo

is eigenaar van Van Loo Management & Training. E-mail: j.van.loo@xs4all.nl

Steeds vaker hebben scholen te maken met gescheiden ouders. De communicatie tussen de ouders onderling verandert door een scheiding en daarmee verandert ook de communicatie tussen de school en de afzonderlijke ouders. Dit brengt vragen met zich mee over de manier waarop je hier als school het beste mee om kunt gaan.

De school is een belangrijke plek voor kinderen; het biedt hen veiligheid en structuur waar die thuis voor korte of langere tijd ontbreekt. Leerkrachten begeleiden kinderen dagelijks in hun groep en kunnen helpen om te gaan met het verlies die de scheiding met zich mee kan brengen. Leerkrachten zijn het eerste aanspreekpunt voor ouders en staan daarmee soms ook voor lastige situaties. Zij hebben de steun van collega's en schoolleiding nodig, zowel in emotionele zin als in praktische begeleiding.

De schoolleiding en het middenmanagement spelen een belangrijke rol bij het ontwikkelen van visie en beleid hierover. Schoolleiding en middenmanagement zijn vaak de aangewezen personen om in crisissituaties adequaat te handelen.

Leidinggevend en leerkrachten laten blijken dat zij regelmatig handelingsverlegenheid ervaren in de omgang met gescheiden ouders (zie bijv. NRC 15 april 2011). Als leidinggevende of leerkracht hoeft u niet op de hoogte te zijn van alle 'ins & outs' van scheidingsprocedures, maar het is prettig als u niet meegaat in misverstanden zoals de gedachte dat kinderen vanaf 12 jaar zouden mogen 'kiezen' bij welke ouder ze mogen wonen.

Weten wat de rechten en plichten zijn van kinderen, ouders en de school helpt de schoolleiding om visie en beleid te formuleren.

Hoeveel kinderen van gescheiden ouders heeft úw school?

Naar schatting maken circa 70.000 thuiswonende kinderen per jaar een scheiding van de ouders mee. Dit getal baseert Spruijt en Kormos (2010) op het aantal echtscheidingen per jaar (CBS), een schatting van het aantal samenwonenden (De Graaf 2005) en cijfers over het aantal paren met thuiswonende kinderen tot een leeftijd van 22 jaar (CBS). Ze tellen dus ook volwassen thuiswonende kinderen van 18, 19, 20 en 21 jaar mee. Het gaat dan jaarlijks om 1,6 procent van de thuiswonende kinderen die een scheiding van de ouders meemaakt. Naar leeftijdsgroep verdeeld geeft dat het volgende beeld (CBS 2008-2010):

0-4 jaar 15% (10.500)

5- 9 jaar 26 % (18.200)

10-14 jaar 24% (16.800)

15-16 jaar 16 % (11.200)

18-22 jaar 19% (13.300)

In de basisschoolleeftijd krijgt dus een groot aantal kinderen te maken met scheiding (jaarlijks tussen 25 á 30 duizend).

Welke knelpunten ervaren ouders?

E-quality inventariseerde in 2009¹ de ervaringen van gescheiden ouders, problemen die genoemd worden zijn:

De informatievoorziening vanuit de scholen naar één ouder, namelijk de ouder waarbij het kind in het schoolsysteem ingeschreven staat. Hierdoor loopt de ouder van wie de contactgegevens niet in het schoolsysteem staan informatie mis.

- geen informatie ontvangen over de school (zoals schoolkrant);
- geen informatie krijgen over extra vrije dagen, ouderavonden;
- geen rapporten te zien krijgen;
- inlogcodes voor de schoolsite slechts eenmaal vertrekt (voor toegang tot schoolinformatie);
- niet uitgenodigd worden voor ouderavonden;
- bij calamiteiten wordt standaard één ouder gebeld, terwijl op dat moment mogelijk de andere ouder voor het kind zorgt.

Het contact dat de ouders hierover hebben met de scholen verloopt heel wisselend. Sommige scholen zijn welwillend, hebben begrip voor de situatie en maken aanpassingen in hun systeem om in het vervolg beide ouders te kunnen informeren. Er zijn ook scholen die minder positief reageren en aangeven dat de informatieverstrekking via het hoofdadres van het kind gaat of dat het opnemen van meerdere adressen binnen het administratiesysteem niet kan. Wat in de meeste gevallen wel duidelijk wordt, is dat de school een actieve houding van de ouder verwacht. De verantwoordelijkheid om op de hoogte te zijn van de schoolgang van hun kind ligt bij de ouders zelf.

Herkent u deze valkuilen?

Voor iedere medewerker in de school, ongeacht de functie, zijn er valkuilen die de communicatie met gescheiden ouders kunnen vertroebelen:

- Tegenvallende of terugvallende schoolprestaties, concentratie- of gedragsproblemen herkennen als mogelijke reactiepatronen op een echtscheidingssituatie is belangrijk. Moeilijkheden terugbrengen tot dit ene feit, het uit elkaar gaan van de ouders, is niet constructief. Ouders zijn dan schuldig en kinderen de dupe. Deze manier van denken is te herleiden tot het kerngezin als norm, als veilige haven voor kinderen. Niet alleen de ouders (en hun scheiding) hebben invloed op kinderen, ook andere factoren beïnvloeden hun ontwikkeling.
- Ouders zoeken steun en erkenning, zij kunnen deze ook zoeken in de school en daarmee bewust of onbewust een medewerker tot medestander proberen te maken in een strijd tussen ex-partners. Vooral wanneer het contact gebruikelijk via een van beide ouders verliep (vaak de moeder) kan de beïnvloeding te groot worden. Er kan een te vertrouwelijke sfeer ontstaan tussen de ene ouder (vaak de moeder) en een leerkracht (vaak een vrouw) die en drempel op kan werpen voor het contact met de andere ouder (vaak de vader). Ook zijn er ouders die de leerkracht uitspraken willen ontlokken over negatieve gevolgen van het bezoek aan de ex-partner ('Merk je ook dat ... na het weekend bij vader zo druk is?').
- Persoonlijke ervaring met eigen echtscheidingsverleden (als kind van gescheiden ouders of als gescheiden ouder) kan het professionele oordeelsvermogen in de weg staan. De eigen ervaring kleurt dan het denken over de situatie van de leerling van gescheiden ouders.

- Ouders horen soms liever niet dat het niet zo goed gaat met hun kind, dit versterkt immers hun schuldgevoel. Sommige ouders geven van daaruit de schuld van te genvallende of terugvallende prestaties aan de school. Een valkuil is dan om als school in de verdediging te gaan tegen dergelijke klachten van ouders. Blijf dan zoveel mogelijk oplossingsgericht samen met de ouder(s) kijken naar wat er voor het kind nodig is om zich weer positief te ontwikkelen.

Wat is het beleid van uw school?

Om adequaat te kunnen handelen in onverwachte situaties helpen algemene beleidsafspraken als basis voor het handelen. Beleidsuitgangspunten moeten schoolspecifiek zijn en goed passen bij de aard en cultuur van de school. Scholen kunnen vanuit hun visie tot verschillende beleidskeuzen komen, zoals:

Mee bewegen met de wensen van ouders:

‘Wij bieden gescheiden ouders de mogelijkheid om schriftelijke informatie dubbel aan de kinderen mee te geven, bijvoorbeeld elke week twee nieuwsbrieven. Dergelijke informatie is daarnaast op internet voor beide ouders toegankelijk. Ook het schoolrapport wordt op verzoek in kopie als extra meegegeven. Tevens is het team flexibel als het gaat om gescheiden 10-minuten gesprekken, met andere woorden twee gesprekken voeren over een kind kan gewoon bij ons op school. We hebben overwegend positieve reacties op onze flexibele instelling.’

Of als school grenzen stellen:

‘Wij roepen gescheiden ouders op samen naar de 10-minutengesprekken te komen. Het is hun verantwoordelijkheid en in het belang van hun kinderen dat ouders tijdens die 10-minuten even hun persoonlijke ruzies naast zich neer leggen. De helft van onze leerlingen heeft gescheiden ouders het kost ons teveel tijd alle gesprekken dubbel te voeren.’

Om in de school met elkaar te bespreken:

Wat is onze visie op de communicatie met gescheiden ouders?

Komen we zoveel mogelijk tegemoet aan hun individuele wensen of stellen we als school een norm?

Waar een school ook voor kiest in beide gevallen is het beleid in overeenstemming met de wettelijke verplichting informatie te geven aan beide ouders

Een scheidingsprotocol?

Als school kun je ervoor kiezen om je visie op contact met gescheiden ouders en de daarbij behorende afspraken vast te leggen, bijvoorbeeld in de vorm van een scheidingsprotocol.

Ed Spruyt (onderzoeker echtscheiding² pleit ervoor dat elke school een scheidingsprotocol invoert: ‘Elke school heeft tegenwoordig een pestprotocol en een rouwprotocol, maar er gaan veel minder ouders dood dan dat er scheiden.’

De Landelijke Klachten Commissie Onderwijs adviseert scholen een procedure voor de informatieverstrekking aan gescheiden ouders op te stellen.

Pieter Vermeulen³ was een van de eerste auteurs die een voorbeeldprotocol voor scholen publiceerde.

In een protocol staat hoe de school het contact met de ouders rondom en na de scheiding vorm wil geven. Een protocol geeft duidelijkheid:

- aan de medewerkers van de school hoe te handelen in situaties waarin ze te maken hebben met scheiding van ouders van leerlingen;
- aan ouders over het schoolbeleid wat betreft informatievoorziening en afspraken over gesprekken met leerkrachten.

De publicatie *Contact met gescheiden ouders*⁴ (geeft een overzicht van de mogelijke inhoud van een schoolspecifiek beleidsdocument of protocol voor de relatie tussen school en gescheiden ouders.

Hoe blijf je als school onpartijdig?

Het ligt voor de hand om te zeggen: de school moet onpartijdig zijn wanneer het gaat om het contact met gescheiden ouders. Wanneer bedoeld wordt dat de school geen partij mag worden in een conflict tussen twee ouders is dat duidelijk. Het is de vraag of het constructief is om over partijen te spreken, zeker wanneer beide ouders het ouderlijk gezag over hun kind(eren) blijven uitoefenen.

Toch gebeurt het vaak dat er onbewust en onbedoeld partijdigheid (of de schijn daarvan) ontstaat doordat er vaak meer contact is met één van beide ouders. De ouder die het contact met de school hoofdzakelijk onderhoudt heeft daardoor meer invloed en er kan vanuit de eenzijdige informatie van de ouder een vertekend beeld ontstaan van de andere ouder. De andere ouder (veelal de vader) en zijn leefsituatie is minder bekend op school en heeft minder makkelijk toegang, bijvoorbeeld door informeel contact bij het halen en brengen van het kind, tot de leerkracht en de leefwereld van de school.

Een belangrijk aandachtspunt voor de school is om open te blijven staan voor contact met de niet-verzorgende ouder en zich niet te laten beïnvloeden door de informatie van de ouder met wie regelmatig contact is.

Soms nemen scholen niet hun verantwoordelijkheid wat betreft de informatieplicht en verschuilen zich achter het argument dat zij zich niet in de strijd willen mengen. In feite geven zij hun neutraliteit op en kiezen ze partij door beide ouders niet op dezelfde wijze van informatie te voorzien. Juist door zich afzijdig te houden mengen ze zich dan toch ongewild in de ‘strijd’.

De school heeft het belang van het kind voorop staan en over het algemeen is het in het belang van het kind dat beide ouders in contact blijven met elkaar en met de school. De school is betrokken bij het kind, en geeft vanuit die rol adviezen en kan standpunten innemen die van-

uit het perspectief van de school het belang van het kind dienen. In zekere zin is de school partijdig voor het kind. De school kan informeren en adviseren; de ouders nemen autonome beslissingen. Deze verdeling van verantwoordelijkheden moet helder en duidelijk zijn voor ouders en medewerkers.

Gelukkig zijn veel ouders in staat om bij hun scheiding de belangen van hun kinderen in het oog te houden en goed te blijven communiceren met de school van hun kinderen. En met de meeste kinderen gaat het enige tijd na de scheiding goed.

Noten

- 1 Gescheiden ouders in de knel bij gezamenlijke zorg. E-Quality 2009.
- 2 NRC 15 april 2011.
- 3 www.mediat.nl.
- 4 Loo, J. van (2012). Contact met gescheiden ouders. Alphen aan den Rijn: Kluwer.

